

Ne izzivajte!

Kot poročamo na drugem mestu, je prebivalstvo na območju Bazovice, Padrič in Trebč, oziroma vseh vzhodnokraških vasi še vedno silno vznemirjeno in ogorčeno, ker pristojne oblasti in italijanske politične sile na splošno ne kažejo prav nobene razumevanja za razloge in argumente, ki jih navajajo domačini zoper predlog, naj se sinhrotron ali svetlobni generator namesti v neposredni bližini Bazovice.

Kot vse kaže, je »gospodom iz mesta« prav malo mar, če se na oltar tako imenovanega »napredka« žrtvujejo nove površine, če se zadajajo novi in tokrat tudi neopopravljivi udarci naravnemu okolju, če se še dalje hudo pustoši naš Kras, če se ustvarjajo pogoji in razmere, da bodo začeli tudi tu usihati in umirati borovci, kot imamo žal priložnost ugotavljati ob avtocesti pri Moščenicah, za Tržičem, pri Ronkah, do Sredipolja.

Ze gradnja avtoceste po kraški planoti je oziroma še bo hudo in boleče zarezala v živo kraško tkivo, tako da človeku stisne pri srcu, ko s pogledom objame prizadeto območje. Ze sedanja cesta (tako imenovana 202) je svoj čas bila globoko prizadela koristi in navade vrste naših kraških naselij, katerih prebivalci so morali tako rekoč korenito spremeniti način življenja. Vsi seveda razumemo, da so ceste potrebne, da so nujne tudi hitre ceste in avtoceste. Kar od pristojnih oblasti in uradov pričakujemo, pa je, da razumejo in imajo malo poslušnosti za naše vznemirjenje, zaskrbljenost in tudi bojažen ter poskrbijo, da bodo moderne cestne infrastrukture povzročile čimmanj škode. Tu niti ne omenjamo vprašanja takojšnjega izplačila pravične odškodnine, ker se nam zdi nekaj posem naravnega in razumljivega.

Toda problem, ki je dal povod za te vrstice, je drugačen. Tu ne gre za gradnjo hitre ceste ali avtoceste, temveč za izbiro področja, kjer naj se namesti tista naprava, ki ji s čudno besedo pravijo sinhrotron (saj si ti skoraj polomijo zobje, ko jo izgovoriš!) Nismo strokovnjaki, vendar bi že zdrava pamet velela, naj se ta naprava — če jo že morajo namestiti na Krasu — postavi na tisto mesto, kjer bo najmanj škode za naravno okolje in ljudi, ki so na to okolje tesno navezani. Zato nikakor ne moremo razumeti, zakaj ne pride v poštev območje, ki je že tako namenjeno takim ali podobnim dejavnostim in ki ga je že tako prizadela gradnja ceste 202. Ne razumemo torej, zakaj in čemu rinejo in silijo na področje, ki je še nepoškodovano, na območje, ki je v neposredni bližini vasi, se pravi v neposredni bližini ljudi.

Toda »gospodje iz mesta« bi se morali končno zavedati še nečesa: da se je proti takšni lokaciji izrekla celotna slovenska

dalje na 2. strani ■

Nalogo za sestavo vlade je prejel Craxi

Predsednik republike Cossiga je v ponedeljek, 21. t.m., sprejel na Kvirinalu poslanca Giulia Andreottija, ki mu je sporočil, da vrača mandat za sestavo nove vlade. Državni poglavar je vzel na znanje odpoved in povabil na Kvirinal dosedanjega ministrskega predsednika Craxija, ki je tudi tajnik socialistične stranke, in mu je poveril nalogo za sestavo vlade. Craxi je mandat sprejel s pridržkom.

Medtem ko pišemo, so v teku običajni posveti, ko poverjeni ministrski predsednik sprejema odposlanta političnih strank in poslušajo njihova izvajanja o možnih rešitvah vladne krize. Za uspeh Craxijevih prizadevanj bo po mnenju političnih opazovalcev odločilno stališče, ki ga bo zavzela Kršč. demokracija. Znano je namreč, da se Craxi giblje v okviru dosedanjega petstrankarskega zavezništva, katerega obnove more jamčiti sestavo nove vlade. V sedanjih pogojih in okoliščinah ne pride namreč v poštev drugačno zavezništvo. Alternativa petstrankarskemu zavezništvu so samo predčasne politične volitve.

Kršč. demokracija predlaga sporazum, po katerem bi dosedanje zavezništvo trajalo do rednega izteka zakonodajne dobe, to je do leta 1988, na začetku prihodnjega leta pa bi Craxi odstopil svoje mesto v palači Chigi politiku iz vrst Krščanske demokracije.

Socialisti so do zdaj odklanjali predlog oziroma zahtevo stranke relativne večine. Kaj bo naredil Craxi, če se bo izkazalo, da so pogoji, ki jih postavlja Kršč. demokracija, za socialiste nesprejemljivi? Nekateri menijo, da bo vrnil mandat predsedniku republike, kot ga je pred njim vrnil Andreotti. V zvezi z njim bi opozorili na silno čudno obnašanje nekaterih — tudi vidnejših — socialističnih predstavnikov, saj je že mejilo na pobalinstvo. Nič čudnega ne bi bilo, če bi Kršč. demokracija

zdaj Craxiju in socialistom vrnila »milo za drago«, kar bi seveda imelo za posledico neuspeh Craxijevih prizadevanj.

Morda se bodo dogodki razvijali drugače in bosta De Mita in Craxi vendarle našla kak kompromis, ki bo omogočil rešitev

Ob 45-letnici vstaje slovenskega naroda je predsednik Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije Jože Smole na slovesni proslavi v Ljubljani v svojem govoru med drugim dejal: »Predsedstvo republiške konference je nedavno tega opredelilo nekatere konkretne naloge v vsebinskem poglobljanju politike slovenskega kulturnega prostora. Prepričan sem — je dejal Smole — da bo izvajanje teh nalog prispevalo tudi k utrditvi vezi vseh delov Jugoslavije s Slovenci v Italiji, Avstriji in na Madžarskem. Za interese vseh naših manjšin, ki živijo zunaj naše državne skupnosti, skrbi Jugoslavija kot celota, SR Slovenija pa še posebej. In razumljivo je, da jugoslovanska politika dobrega sosedstva vodi v krepitev položaja in zagotavljanja pogojev za vsestranski razvoj vseh delov naših narodov, ki živijo zunaj meja Jugoslavije«.

vladne krize. V politiki, zlasti italijanski, je vse mogoče.

Res pa je, da javnost že ne more razumeti dogajanja v Rimu, saj si je zares težko predstavljati, da more priti do krize vlade zaradi v bistvu osebnih razlogov, kajti na dlani je, kako so programska vprašanja daleč v ozadju, da o njih nihče niti ne govori. To pa ni dober znak za italijansko demokracijo.

Na motornih kolesih s čeladami

Dnevni tisk, radio in televizija so v preteklih dneh posvečali veliko pozornost novemu predpisu, po katerem morajo vsi vozniki motornih koles od 18. julija dalje imeti čelado in svoja vozila opremiti z ogledali.

Zakon je pravzaprav nekoliko natančnejši. Mladolentniki morajo v vsakem primeru nositi čelado, ostali pa lahko vozijo moped do 50 konjskih sil brez čelade. Ob-

vezno pa mora biti tudi tak motor opremljen z ogledalcem. Čelada je obvezna za vse mladoletnike in vse, ki vozijo močnejše motorje. Za tista vozila, ki presegajo 100 km/h, pa sta obvezni dve ogledali.

Zakon predpisuje tudi kvaliteto čelad, ki morajo biti v skladu s splošneevropskimi kriteriji, tako da odgovarjajo vsem var-

■ nadaljevanje na 3. strani ■

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 27. julija, ob: 8.00 Radijski dnevnik; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 10.30 Mladinski oder: »Postelja gospoda Fibriha« (Oskar Hudaes - Joško Lukeš), drugi del; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 »Ko se obesi dan«, pesmi za poletni čas; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila; 15.00 Slovenski zbori: moški zbor »Lira« iz Kamnika; 16.00 Na počitnice; 17.00 Klasični album; 18.00 Poletni mozaik; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 28. julija, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček - Narodnozabavna glasba; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.00 Roman v nadaljevanjih: Božin Pavlovski: »West Aust«, radijska dramatizacija v 9 delih: Aleksij Pregarc; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 Simfonični orkester RTV Ljubljana, vodi Anton Nanut; 12.00 Onkraj naših ožjih meja; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Revija »Primorska poje«: dekliški in mešani zbor Italijanske skupnosti iz Izole; 14.00 Poročila in deželna kronika; 16.00 Beležka; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 »Ko se obesi dan«, pesmi za poletni čas; 19.00 Radijski dnevnik.

■ TOREK, 29. julija, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček - Narodnozabavna glasba; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.00 Slučajnosti med literaturo in fantastiko; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 Komorni orkester RTV Ljubljana, vodi Stojan Kuret; violist Franc Avsenek; 11.15 Vokalni kvintet Gorenjci; 12.00 Dramska vetrovica: Marko Sosič: »Boginja iz seslanskega zaliva«; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotichek; 16.00 Beležka; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Slovenka; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SREDA, 30. julija, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček - Narodnozabavna glasba; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.00 Roman v nadaljevanjih: Božin Pavlovski: »West Aust«, radijska dramatizacija v 9 delih: Aleksij Pregarc; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 S potovanja po Afriki; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Mladinski zbor Glasbene matice iz Trsta, ki ga vodi Stojan Kuret; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Glasbeni portret Urbana Kodra; 16.00 Beležka; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Razmišljanja ob slovenskih ljudskih pravljičah; 19.00 Radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 31. julija, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček - Narodnozabavna glasba; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 Orglar Andrej Pegan, flautisti Erika Slama in Tullio Simonetti, vibrafonist Janko Ban, violinistka Paola Veronese, violončelistka Alessandra Campana, Irena Pahor (viola da gamba), skupina Gallus consort in kvartet Traversiere; 11.10 Slovenski oktet; 12.00 Poletne razglednice; 13.00 Radijski dnevnik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotichek; 16.00 Beležka; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Londonski memorandum v luči britanskih diplomatskih arhivov; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PETEK, 1. avgusta, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček - Narodnozabavna glasba; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Češki mešani zbor »Rosa« iz Rostoka; p.i Pragi; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.00 Iz filmskega sveta; 16.00 Beležka; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Kulturni dogodki; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 2. avgusta, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček - Narodnozabavna glasba; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 Simfonični orkester RTV Ljubljana, vodi Volker Rhode; 12.00 Na počitnice!; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Poti do branja; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Dramska vetrovica: Marko Sosič: »Boginja iz seslanskega zaliva«, fantastična nadaljevanja v 8 delih; 19.00 Radijski dnevnik.

MED KRONIKO IN KLEPETOM

Pred časom smo poročali o slovesnostih, ki so bile v Ameriki ob obnovljenem Kipu svobode, ki ga Newyorčani sami imenujejo »Miss Liberty«. Kip, ki je postavljen ob vhodu v newyorško pristanišče, je mnogim emigrantom, gotovo tudi slovenskim, ki so z ladjo prihajali v »novo svet«, pomenilo upanje v boljšo bodočnost, uspeh v novem kraju, skratka zanje je bil to simbol novega življenja, tega, kar v Ameriki imenujejo »American Dream«.

Po zaslugi milijonov emigrantov je Amerika lahko zrasla iz mlade, neizkušene države v pravo velesilo na vseh področjih. Usoda pa je hotela, da je prav sin enega teh emigrantov, Lee Iacocca, znatno prispeval za obnovo Kipa svobode. S svojim prispevkom je omogočil tudi veliki »show«, ki je dal vsej manifestaciji tudi zanimiv umetniški pečat.

Skoraj istočasno je v Španiji potekalo svetovno prvenstvo v košarki. Tudi ta velika športna predstava je pritegnila pozornost mnogih ljubiteljev tega športa, ki so strastno gledali zadeike raznih Petrovičev, Sabonisov, Gallisov idr.

Kljub odličnim finalnim tekam je v italijanski javnosti, mogoče bolj kot nekateri izidi tekem, odjeknila novica, da bosta člana italijanske reprezentance Binelli in Magnifico v naslednji sezoni verjetno igrala v ameriški profesionalni ligi NBA, ki jo košarkarski strokovnjaki smatrajo za najbolj zahtevno in kakovostno ligo na svetu.

Kot mnoge športne dejavnosti v Ameriki je tudi košarka predvsem velik »business«, okrog katerega kroži veliko denarja, tako da ni čudno, če sta ta dva italijanska »srečneža« kapitulirala pred vabo večtisočdolarske pogodbe. Športni in nešport-

ni časopisi se zato, celo mogoče preveč zavzeto, sprašujejo, koliko denarja bosta ta dva zaslužila, ali bosta sploh igrala, oziroma če jih bodo Američani spet poslali domov v Italijo. Skratka športne strani časopisov so postale skoraj podobne škandalističnim prilogam, v katerih je šport le okvir zgodbe, ki nas vse bolj spominja na kak ameriški »serial«, kot jih mnoge predvaja po televiziji.

Naj bo kakorkoli, prepričani smo, da tema dvema nadebudnima italijanskima košarkarjema Kip svobode v ameriškem pristanišču New York ne more pomeniti tega, kar je pomenil tisočem in stotisočem, ki so se preselili v Ameriko, da bi si na njenih tleh sploh lahko ustvarili pogoje za življenje. Košarkarja gresta v Ameriko zaradi dela, a sta izseljenca?

P. R.

Priprt ameriški časnikar

V Pekingju je še vedno v priporu dopisnik ameriškega dnevnika New York Times John Burns, ki ga kitajske oblasti obtožujejo vohunstva.

Že pred nekaj tedni je časnikar opravil potovanje z motorjem v osrednje predele Kitajske, menda brez predpisanih dovolilnic za tujce. Že takrat so ga za dva dni priprli, potem pa izpustili. V četrtek pa so ga prijeli na letališču v Pekingju, ko je pospremil družino na letalo, s katerim je odšla na počitnice.

V Pekingju je že dopotoval vodilni dnevnikov urednik iz New Yorka Rosenthal, ki bo skušal stopiti v stik z oblastmi. Izjavil je, da Burns ni vohun, temveč le odličen časnikar. Skušal bo doseči, da ga ne izženejo iz države. Zadnji izgon tujega časnikarja so na Kitajskem odredili leta 1984, ko so izgnali italijanskega časnikarja Tiziana Terzanija, ki je delal kot dopisnik zahodnonemškega tednika Der Spiegel.

Veliko zanimanja, zlasti v ženskem svetu, za poroko britanskega princa Andreja z gospodično Sarah Ferguson. Poročni obred je bil v westminsterski katedrali. Svatov je bilo 1800.

NE IZZIVAJTE!

■ nadaljevanje s 1. strani

narodna skupnost na Tržaškem, in sicer po svojih najbolj kvalificiranih predstavnikih, da niti ne omenjamo društev in organizacij, ki delujejo na neposredno prizadetem območju. Politična modrost bi zahtevala, da bi pristojne oblasti in pristojni uradi to upoštevali in se tudi ustrezno ravnali. V rasprotnem primeru bo treba njihovo obnašanje smatrati za izzivanje, ki bo terjalo primeren odgovor.

Obletnica naj bo potrditev narodne sprave

Španska socialistična vlada je izdala sporočilo ob 50-letnici začetka španske državljanske vojne. V njem je izrazila upanje, da bo obletnica dokončno potrdila narodno spravo med Španci in nepovratno zasidranost v načelih demokracije.

Državljanska vojna je bila tragično odločilen trenutek španske zgodovine, ki mu je sledilo 40 let diktature, je še zapisala vlada v Madridu in dodala, da vladna spomenica ne more iskati vzrokov državljanske vojne in razlagati njenih posledic, vsekakor pa želi opozoriti vse prebivalstvo na dve dejstvi. Prav zato, ker je bila državljanska vojna bratomorna, je ni mogoče proslavljati, pa čeprav pomeni za vse, ki

so jo doživeli, neizbrisno izkušnjo. Državljanska vojna poleg tega sodi dokončno v zgodovino in v španski zgodovinski spomin. Temelj današnjega narodnega življenja so načela svobode in spoštovanja.

V mednarodni javnosti vlada veliko zanimanje za nenadno srečanje med maroškim kraljem Hasanom II. in izraelskim ministrskim predsednikom Peresom. Potovanje izraelskega vodilnega politika v Maroko, je povzročilo hudo nejevoljo v nekaterih arabskih državah, kaže pa na nova prizadevanja za rešitev krize na bližnjem vzhodu.

Kulturnikovo pismo:

Ob praznovanju sv. Cirila in Metoda

Skušal bom združiti dve misli: apostolat Cirila in Metoda ter poslanstvo naših kulturnikov pri širjenju slovenske besede v zamejstvu.

Preselimo se z mislijo v daljne leto 862 — vem, da bi se morali navezati na zgodovino. V našem primeru na zgodovino Velike Moravske ter na Rastislavov načrt, kako se otresti nemške politične in cerkvene oblasti; kot tudi na zgodovino Vzhodnega rimskega cesarstva oziroma na Bizantinsko cesarstvo vse do vladanja cesarja Mihaela, da bi lahko uokvirili odhod svetih bratov iz Carigrada na Moravsko, a čas nam tega ne dopušča. Zadovoljimo se torej z dejstvom, da imamo pred sabo dve različni deželi, dve različni kulturi, dva moža in en sam imperativ: pojdite in učite vse narode!

Ciril in Metod sta pred odhodom na Moravsko na novo sestavila prve slovanske črke, prevedla nedeljske evangelije in poglobitve mašne molitve v jezik ljudi, ki so živeli v okolici Soluna, njunem rodnem mestu — v slovanski jezik. S tem nista samo misijonarja Kristusovega evangelija med sicer že pokristjanjenimi Slovani, temveč tudi začetnika slovanske kulture.

Kultura zraste iz ljudstva in je njemu namenjena. Naravno je, da se ta razvija počasneje tam, kjer ni intelektualcev; in to so bili nekoč le graščaki in meščanstvo.

Slovenci smo iz svojega mitološkega izročila ohranili jurjevanje, kresovanje, ženitovanjske navade, predpustne šale, a vse to ni imelo neposredne zveze z dramatikom — komajda z liriko in epiko.

Na motornih kolesih...

■ nadaljevanje s 1. strani

nostnim pravilom. Pri tem je mogoče zanimivo povedati, da čelade, ki so jih doslej rabili številni mestni redarji in celo prometna policija, niso bile v skladu z novimi normami, kar pomeni, da bodo celo te javne ustanove morale prilagoditi svoje čelade novim zakonskim določilom.

Kot pravijo trgovci s tem blagom, so si čelade nabavili predvsem mladoletniki, v glavnem vozniki motornih koles do 50 konjskih sil, vozniki močnejših motornih koles so jih v glavnem že uporabljali. Cene, kljub napovedim, niso pretirano narasle in so seveda odvisne od oblike, kvalitete, večkrat pa tudi od tega, katera firma jih izdeluje. Mnogi so se zadovoljili tudi s ceneniimi, četudi niso bili preveč zadovoljni z njihovimi estetskimi oblikami, nekateri so se tudi izrazili, da bo taka čelada dovolj, dokler si ne nabavijo take, ki bo ustrezala tudi njihovim estetskim okusom.

Več težav je bilo pri nabavljanju ogle dalc. Posebno v zadnjih dneh pred 18. julijem so ponekod bile vse razprodane in si lahko dobil le še v bolj odročnih trgovinah s podobnim blagom.

Vsekakor se je začela t. i. doba čelade. Končno, pravimo. Nič bolj pametnega si niso mogli domisliti naši zakonodajavci. Preveč žrtev je zahtevala cesta, ko bi le nekaj previdnosti in čelada zadostovali, da bi do njih ne prišlo. Gotovo bo ukrep marsikomu rešil življenje.

Slovenska drama se začne šele ob nastajanju domačega meščanstva. Bolj kot raste naša narodna in družbena zavest, toliko bolj samostojnejša postaja naša kultura in umetnost. Najstarejši dramski zapis imamo komaj iz leta 1721: besedilo slovenske pasijonske igre ali škofjeloški pasijon očeta Romualda.

Slovenščini sta na oder začela odpirati pot šele baron Žiga Zois (1747) in Anton Tomaž Linhart (1756). Slovstveni razvoj pa je šel mimo drame. Začne pa se v tem času prirejanje tujih iger, predvsem nemških in čeških avtorjev.

Leto 1848 je močno prebudilo narodno zavest. Gledališke predstave uveljavijo mešan umetniški spored: deklamacijo, petje in igro. Tak spored prevzamejo nastajajoče čitalnice v svoje besede. Po takratnem vzoru je morala biti igra zabavna, vzgojna in narodno prebudna. Take izvirne in prirejene igrice je za čitalnice pisal zlasti Miroslav Vilhar.

Zanimivo bi bilo prehoditi to pot zamejske gledališke dejavnosti, verjetno pa bi nas navedanje letnic utrudilo in pripomoglo k splošni zmed. Recimo torej le, da je leto 1848 tudi za nas mejnik.

6. decembra 1848. je bilo ustanovljeno Slavjansko društvo. To je prirejalo vrsto prireditev z govori, deklamacijami in pevskimi nastopi. 2. junija 1850 pa se že vrši prva slovenska gledališka predstava v Trstu: Stepankova burka Tat v mlino ali Slovenec in Nemeč.

21. junija dobi Trst Slavjansko čitalnico, prvo na slovenskih tleh (še pred Ljubljano). Njene prireditve z mešanim programom se posredno vežejo s pripravo za bodoče gledališče.

Bila je to doba zorenja in iskanja, preverjanja in uspehov.

Prav tako kot sta sveta brata morala večkrat v Rim, dokler so bile potrjene njune knjige, tako so morali naši diletantje večkrat v Ljubljano po pomoč.

Leta 1882 ustanovijo dramatično društvo pri Sv. Ivanu. V njem delujejo člani iz mestnega središča in okolice. 8. marca 1882 ustanovijo v Trstu Dramatično društvo. Režiser in igralec Jaka Štoka, naš kontovelski rojak, zbere okoli sebe najboljše tržaške in okoliške diletante. Aprila 1903 začno graditi Narodni dom, 12. okt. 1904 je otvoritev gostinskih prostorov, 10. dec. istega leta otvoritev Slovenske čitalnice, 15. dec. velike gled. dvorane, 8. jan. 1905 otvoritvena predstava Dra-

matičnega društva z Jurčič - Govekarjevimi Rokovnjači. 1. julija 1907 se Dramatično društvo spremeni v poklicno gledališče.

Prva svetovna vojna zaustavi obetajoče delo, a že 25. marca 1918 nadaljuje gledališče svoje poslanstvo. 13. julija 1920 zažgejo fašisti Narodni dom. Redno delo je s tem končano. Gledališče se najprej zateče v škedenjsko dvorano, nato v prostore čitalnice pri Sv. Jakobu. Aprila 1922 zažgejo fašisti tudi to dvorano. Leta 1927 razpustijo fašistične oblasti vsa slovenska društva.

Kakor se je po Metodovi smrti zamajalo pokristjanjevanje in kulturno poslanstvo njegovih učencev, tako je po prepovedi slovenske besede prenehalo kulturno delo tržaških kulturnikov. Uresničile so se svetopisemske besede: Udaril bom pastirja in razkropile se bodo ovce.

Od maja leta 1945 teče nelahka, vendar svobodna pot našega kulturnega delovanja. V prvih povojnih letih burna, polna elana, v zadnjem času pa vedno bolj razočarano utrujena.

Kar tako na pamet brez uradnih podatkov pri roki bi lahko rekli, da deluje v okviru župnijskih centrov kar lepo število ljudi, ki občasno prirejajo razne pevske in gledališke nastope. Resnici na ljubo moramo priznati, da se pri tem delu nismo mnogo oddaljili od čitalniških vzorov. Malo pesmi, kakšna recitacija, priložnostni govor, kak instrumentalni nastop, igrice pa je program sestavljen. Če je pravilna misel, da ne gre katalogizirati dela po obsegu, temveč po kvaliteti moramo priznati, da vse premalo skrbimo za razvoj te naše zamejske kulture.

Ugovor češ — mi nismo profesionalci — ne drži stoodstotno. Zavedati se moramo — in to predvsem tisti, ki vodijo kulturno življenje naše manjšine — da z nekvallitetnimi nastopi zmanjšujemo okus naših gledalcev.

Pri vsakem delu mora vladati kritičnost in ne tolaženje: »saj je dobro«.

Svetovna literatura (zlasti gledališka) je v vsej svoji bogati izbiri tudi silno omejena. Težko se človek odloči za to ali ono delo, ko ve za koga ga izbira.

Diletantske skupine imajo ali bi morale imeti svojo specifično poslanstvo. Diletantske skupine raznih katoliških domov pa še toliko bolj.

Ne mislim, da bi morale slednje izbirati dela izključno iz religiozne tematike, vendar vedno take, ki poleg umetniških vrednot nosijo v sebi tudi moralne in etične.

Ustanovi se na primer priložnostna diletantska skupina. Išče in tipa, kaj bi igrala, pa se odloči za delo, ki mu ni kos. Kakšen bo uspeh take postavitve? Porazen, če ga gledamo s kritič-

ADRIJAN RUSTJA

nadaljevanje na 8. strani ■

100 DNI V LETU NE BO STAVK

Pri ministrstvu za prevoze v Rimu so podpisali dogovor o samoomejevanju stavk v prevoznem sektorju. Dogovor so podpisali minister Singorile ter predstavniki avtonomnih sindikatov ter sindikalnih zvez CGIL, CISL in UIL.

Stavkovno premirje bo trajalo približno sto dni na leto, in sicer zlasti za večje praznike, za konico poletnih počitnic ter ob pomembnejših volitvah, kot so parlamentarne, evropske in splošne upravne volitve. Še dalje bo premirje za povezave med celino in otoki ter bo trajalo od 15. julija do 5. septembra.

Minister za javno upravo Gaspari je napovedal, da bo imel v kratkem pogajanja

s sindikati za samoomejevanje stavk v osmih sektorjih, na katere je razdeljena javna zaposlitev.

V ponedeljek in torek je Gaspari sprejel predstavnike raznih avtonomnih sindikatov, ki so podpisali med sindikalni sporazum.

Glavni tajnik avtonomnega sindikata železničarjev Antonio Papa je poudaril velik politični pomen, katerega predstavlja dogovor o samoomejevanju stavk v prevoznem sektorju. Glavni tajnik sindikalne zveze UIL Bonvicini pa je pripomnil, kako je važno, da je bil premoščen prepad med avtonomnimi sindikati ter tremi sindikalnimi zvezami.

Župnik Albert Miklavc s Katinare v Boršt

Mala cerkev na Katinari, Kraljeve podobne in vse ljudstvo so se v nedeljo, 13. t.m., poslovili od dolgoletnega župnika gospoda Alberta Miklavca. Njegov mogočni glas je še enkrat zadonel, odslej pa bo v Borštu, kamor je bil premeščen. Katinarsko versko skupnost pa bo imel v skrbi g. Anton Žužek, rojen na Pivki, a inkardiniran v mariborski škofiji, ki mu je dovolila prihod v Trst. Novi dušni pastir je živel več let v Rimu, kjer je končal svoje teološke študije.

Od župnika Miklavca se je poslavljala vsa skupnost na Katinari, skoraj 30 narodnih noš, mladina in ostali verniki so dokazali, da je bil gospod Miklavc priljubljen v fari. Katinarska fara je v zadnjih letih doživela korenite spremembe zaradi velike urbanizacije in prihoda drugih ljudi, pretežno italijanske narodnosti.

V imenu župljanov je spregovoril Jožko Gerdol, ki se je zahvalil gospodu Miklavcu za vse, kar je naredil za župnijo. Med drugim je poudaril vse njegove žlahtne talente, s katerimi je stal ob strani katinarskim vernikom.

Na koncu je Jožko Gerdol pozdravil novega župnega upravitelja Žužka in mu zaželel veliko uspeha pri dušnopastirskem delu, da bi slovenska katinarska skupnost ostala zvesta narodu in trdna v veri.

Sledile so poslovilne besede Alberta Miklavca, ki je opozoril predvsem na pomen, ki ga ima vzgoja otrok, v zvezi z najmlajšimi pa je tudi opozoril na to, da je z njimi preživel najlepše dneve na Katinari.

Nekaj besed v pozdrav je spregovoril tudi novi dušni pastir. Osrednja misel je bila nujna po dosegi notranjega miru.

Bilo je torej to po eni strani slovo od dolgoletnega župnika na Katinari g. Miklavca, po drugi strani pa tudi priložnost za srečanje in navezanje stikov z novim duhovnikom te fare. Obema, g. Miklavcu v Borštu in g. Žužku na Katinari, tudi mi želimo veliko uspehov in zadoščenja pri opravljanju odgovornega dela v obeh župnijah.

V počastitev svetih bratov Cirila in Metoda

Praznovanje svetih bratov Cirila in Metoda vabi že vrsto let ljudi v Marijino cerkev na Vejno, kjer se verniki naših krajev spomnijo tudi nedelje duhovnih poklicev. Zato je, če je le mogoče, praznovanje na Vejni povezano s ponovitvijo nove maše in jubilejne maše naših duhovnikov.

Letos je na Vejni maševal novomašnik g. Primož Krečič iz Vrhpolja, z njim pa sta somaševala g. Franc Koritnik iz Sežane in g. Štefan Sissot, župnik v Rojanu.

Kot že nekaj let so tudi letos sodelovali člani skavtske organizacije, ki so pozdravili vse tri mašnike. S petjem, ki je vsemu obredu dalo še poseben pečat, so sodelovali združeni cerkveni zbori postojnske dekanije.

Pri maši je spregovoril novomašnik, ki se je navezal na sporočilo in dediščino svetih Cirila in Metoda. Kot vsako leto se je pobožnost, po novomašniškem blagoslovu, zaključila pri oltarju svetih bratov v spodnji cerkvi, tu je nekaj zahvalnih misli in besed povedal dr. Kosmač.

Vendar moramo k temu kratkemu zapisu o slovesnosti v čast svetih bratov Cirila in Metoda na Vejni, 13. julija letos,

povedati tudi, da je s slavnostnim nagovorom sodeloval gledališki igralec, lanskeletni režiser igre o svetih bratih, ki jo je napisal prof. Artač, Adrijan Rustja. Zaradi zanimivosti njegovih izvajanj, objavljamo na tretji strani v celoti njegov govor.

—o—

PROTI ODPUSTOM V ŠTIVANSKI PAPIRNICI

Kakih 400 delavcev štivanske papirnice je v petek, 18. t.m., manifestiralo v Trstu v obrambo delovnih mest in v podporo vrsti sindikalnih zahtev.

Manifestacija je bila najprej pred sedežem deželne vlade na Carduccijski ulici. Predstavnik papirniških delavcev sta sprejela odbornika Rinaldi in Carbone. Odbornik za industrijo Francescutto pa je za ta teden napovedal sestanek o problematiki štivanske papirnice, ki se ga bodo udeležili zastopniki lastnikov, delavcev in deželne uprave.

Stavkajoči delavci so se podali tudi pred vladno palačo na trgu Unità, kjer jih je sprejel tržaški prefekt De Felice.

Cestne povezave med Opčinami in Padričami

Prebivalstvo Vzhodnega Krasa dalje ostro protestira, ker je tržaški občinski odbor (nasprotoval je samo odbornik Slovenske skupnosti, prof. Lokar) pred odstopom odobril varianti 45 in 46 k regulacijskemu načrtu.

Varianta 46 se tiče postavitve sinhrona preveč blizu Bazovice, varianta 45 pa se nanaša na cestne povezave med Opčinami in Padričami.

Varianta 45 — ki je manj znana — ureja gradnjo cestne povezave med državno cesto 202 ali tako imenovano Trbiško cesto ter pokrajinsko cesto Bazovica - Opčine, in sicer pri trebenskem nogometnem igrišču. Prebivalstvo zahteva, naj bi omenjeni cesti povezali na drugem mestu, ki je od trebenskega igrišča oddaljeno komaj

kakih 800 metrov, in sicer pri Banih, kjer bi zadoščalo razširiti že obstoječe križišče.

Varianta 45 nadalje določa gradnjo velikega avtocestnega vozlišča v bližini trebenskega pokopališča. Vozlišče naj bi med drugim obsegalo priključek na pokrajinsko cesto Bazovica-Opčine. Krajevno prebivalstvo nasprotuje temu priključku, ker bo podoben priključek zgrajen le kilometer proč in sicer blizu centrale ENEL pri Padričah.

Varianta 45 ne predvideva ureditve parkirišča ob avtocesti pri Padričah, s katerim bi turistično ovrednotili gozdne površine pri Drašci. Varianta tudi ne upošteva po zakonu predvidenega varnostnega pasu ob avtocesti.

Nadaljnji važen ugovor proti varianti 45 je ta, da varianta predvideva razširitev Centra za znanstvene raziskave proti jugovzhodu s tem, da vanj vključuje bivše taborišče za neitalijanske begunce in še povprečno kakih 30 metrov širok pas okrog njega. Zemljišča na tem pasu so bila doslej namenjena kmetijstvu. Tako se krajanom obetajo nove razlastitve.

—o—

A. Miklavc se posavlja

Po tridesetletnem delovanju se je g. župnik Albert Miklavc poslovil od Katinare. Pred svojim odhodom pa je bil srečen, da je lahko blagoslovil zakonca Justa in Kristino Lavrenčič, ki sta praznovala 50-letnico skupnega življenja. Ker sta oba zakonca nad 60 let aktivna v župniji Katinara, jima naš list želi vse dobro s pristržno zahvalo. Gospodu Albertu Miklavcu pa vse najboljše v novi fari Boršt.

V italijanski športni javnosti je vzbudila pravo senzacijo vest, da so vsi italijanski nogometni svetovni prvaki v Španiji pred štirimi leti prejeli sodna obvestila, češ da so si nezakonito pridržali tujo valuto, medtem ko bi jo morali izročiti osrednji banki. Gre baje za vsoto kakih 400 milijonov lir v dolarjih. Vsi se bodo morali zagovarjati pred sodiščem. Zakon predvideva kazen od enega do šest let ječe in globo, ki je štirikrat večja od neprijavljene zneska v tuji valuti.

Obisk pri županu Brezigarju

V petek, 18. t.m., je predstavništvo deželnega vodstva Slovenske skupnosti obiskalo na županstvu v Nabrežini devinsko-nabrežinskega župana Bojana Brezigarja. Z njim so imeli daljši razgovor o uspešnem delu občinske uprave, ki jo vodi župan Slovenske skupnosti, strankin deželni tajnik Ivo Jevnikar, deželni predsednik Marjan Terpin in deželni svetovalec dr. Drago Štoka.

Na sestanku so posvetili posebno pozornost skrbi občinske uprave za reševanje splošnih problemov, kot so javna dela, urbanistična vprašanja, turizem, šolstvo. Podčrtali so še pomen pospeševanja sožitja med obema narodnima skupinama v občini in pa bogatega kulturnega dela domačih društev. Na tem področju bo zato velikega pomena kulturni dom, ki ga misli postaviti občinska uprava.

Deželno vodstvo Slovenske skupnosti je izrazilo županu Brezigarju priznanje za opravljeno delo in obljubilo vso podporo nadaljnjim prizadevanjem v korist slovenskega prebivalstva in vseh občanov.

»NOVO SLIKANJE V STARIH KAMNOLOMIH«

V ponedeljek, 14. t.m., se je v nabrežinskih kamnolomih začel tečaj slikarstva z naslovom »Novo slikanje v starih kamnolomih« pod vodstvom prof. Nina Perizzija.

Tečaj, ki ga je organiziralo devinsko kulturno združenje pod pokroviteljstvom devinsko-nabrežinske občine in tržaške avtonomne turistične in letovišarske ustanove, spada med številne pobude ob proslavi 2000-letnice nabrežinskih kamnolomov.

Pri tečaju sodeluje 12 mladih umetnikov iz tržaške pokrajine, ki bodo pod vodstvom prof. Perizzija slikali v nabrežinskih in repentabskih kamnolomih do 30. julija. Septembra bodo dela razstavljena v prostorih turistične ustanove v Sesljanu.

Ob uradni otvoritvi sta mlade umetnike s prof. Perizzijem in predsednico devinskega kulturnega združenja Anno Gruber sprejela devinsko-nabrežinski župan Brezigar in podžupan Caldi.

—o—

TUDI AVTOPREVOZNIKI PROTI REŽIMU

Opozicija proti Pinochetovemu režimu v Čilu se vse bolj razraša. Najnovejši e-notni opozicijski fronti se je zdaj pridružila vsedržavna zveza avtoprevoznikov, torej skupina, ki je s svojim nastopom bistveno omogočila vojaški udar proti predsedniku Allendeju septembra 1973. Lastnike tovornjakov bosta v opozicijski fronti zastopala med drugim njihov predsednik, ki je bil do pred kratkim član vladnega Sveta za gospodarska in družbeno vprašanja, in tisti voditelj kamionistov, ki je leta 1973 vodil akcijo proti Allendejevi vladi.

Ko vse več ljudi obrača Pinochetu hrbet, napoveduje opozicija novo splošno stavko. V petek, 25. t.m., pa bo dan solidarnosti s političnimi zaporniki.

Z druge strani meje

Umrli je prelat Andrej Simčič

V torek, 15. t.m., je na Ravnici pri Trnovem, kjer je živel kot upokojenec, umrl eden najuglednejših primorskih duhovnikov prelat msgr. Andrej Simčič. Bil je že dalj časa precej bolan, vendar je po svojih močeh še skrbel za upravo vikariata Ravnica; preminil je nenadno med svojim običajnim popoldanskim sprehodom po lepi okolici te primorske vasice.

Pokojnik se je rodil 13. aprila 1912 v Kojskem v Goriških Brdih, v Gorici je obiskoval škofijsko gimnazijo in dokončal tudi bogoslovje, tu je bil posvečen 8. decembra 1935. Bil je imenovan najprej za kaplana, kasneje pa za župnika v Vipavskem Križu. V tem kraju je torej služboval v prelomnem času, ko je bil naš narod podvržen najhujšemu fašističnemu pritisku in nevarnostim vojnega časa. Poleg ožjih dušnopastirskih dolžnosti je msgr. Simčič v Vipavskem Križu skrbel tudi za ohranjanje narodne zavesti, v tem duhu pa je med vojno sodeloval tudi z narodno-osvobodilnim gibanjem.

Pomembna postaja na njegovi življenjski poti je imenovanje za župnika v Solkanu leta 1953, kasneje je postal še solkanski dekan. Na tem službenem mestu je postal eden najožjih sodelavcev dr. Mihaela Toroša, apostolskega administratorja jugoslovanskega dela goriške nadškofije, ki ga je v času svoje hude bolezni imenoval za delegata in je v tem svojstvu nekaj časa birmoval ter opravljal vizitacije po župnijah. Po smrti msgr. Toroša je bil pok. Simčič 31. decembra 1963 izvoljen za kapitularnega vikarja goriške administrature in se že udeležil enega zasedanja jugoslovanske škofovske konference v Zagrebu. 20. aprila 1964 pa je bil za goriškega apostolskega administratorja imenovan dr. Janez Jenko, ki je kmalu zatem prevzel upravo še slovenskega dela tržaške in reške škofije v Jugoslaviji, iz česar je kasneje nastala sedanja redna koprška škofija.

Od pokojnega msgr. Simčiča so se že v sredo, 16. t.m., poslovili v cerkvi na Ravnici domačini skupaj z dekanijsko duhovščino, pogrebna maša pa je bila naslednjega dne popoldne v Solkanu ob veliki udeležbi ljudstva. Obred je vodil koprski škof dr. Janez Jenko, na njem pa sta ob prisotnosti številnih duhovnikov iz Slovenije in zamejstva sodelovala tudi koprski škof - pomočnik msgr. Metod Pirih in ljubljanski pomožni škof dr. Stanislav Lenič. Govorniki, ki so se od njega poslovili med to slovesnostjo, so podčrtali njegovo iskreno zvestobo Cerkvi in narodu, skrb za lepoto bogoslužja in govorniško nadarjenost. Zlasti slednja vrlina je pri pokojniku prišla lepo do izraza v prvih povojnih letih, ko je pogosto sodeloval na ljudskih misijonih. Vedno se je zanimal tudi za razmere v zamejstvu in imel tu več prijateljev; to sta bila zlasti pokojna dr. Rudolf Klinec in msgr. Anton Rutar.

Po končani maši v solkanski cerkvi je pogrebni sprevid krenil na pokopališče pri Sv. Križu v Kojskem v Goriških Brdih, torej v pokojnikovo rojstno župnijo. Tu je bil najprej kratek poslovilni obred v domači cerkvi, nato pa so ga pokopali na po-

kopališču nad vasjo, poleg starinske srednjeveške cerkve, ki je zlasti v preteklosti pomenila eno pomembnejših romarskih točk na Goriškem.

DRŽAVNE SOUDELEŽBE NA GORIŠKEM

Vloga državnih soudeležb na Goriškem in še posebej na območju Tržiča je bila predmet pogovorov, ki jih je imel tržiški župan Porciani s predsednikom zavoda IRI, Prodijem. Rimskega sestanka se je udeležil tudi goriški poslanec Rebulli. Pokazalo se je, da je zavod IRI še dalje pozoren na razmah ladjedelništva, posebej pa namerava razviti še druge dejavnosti. V tem okviru se obeta nov zagon za obrate »Meteror« v Ronkah, obratno pa kaže, da namerava zavod IRI prodati zasebnikom družbo »Bulloneria Europea«.

NOVICE

Vrh o lakoti

Načelnik skupine britanskih konservativcev v Evropskem parlamentu Plumb je poslal posebno spomenico predsednikom vseh najbolj industrializiranih držav na svetu, in sicer tako na Zahodu kot na Vzhodu in tudi v tako imenovanem Tretjem svetu. Na seznamu so torej tudi Sovjetska zveza, Brazilija, Avstralija in druge države, ki redko sodelujejo pri skupnih vrhovih.

Plumb predlaga, da bi prišlo do temeljitnega sestanka, ki naj bi bil posvečen sprejetju ukrepov proti lakoti v svetu. Če je Zahod res kriv, da proizvaja preveč hrane, ki pa si je Tretji svet ne more privoščiti, je zapisal v vabilu, imajo svoj del krivde za neučinkovit boj proti lakoti tudi vzhodne države in pa tiste nerazvite države, ki so kljub vsemu na boljšem položaju kot preostale dežele v razvoju.

Storiti je treba korak, ki naj bi bil podoben pobudi prvih povojnih let za pogodbo GATT o svetovni trgovini, ki je odigrala zelo pomembno vlogo v takratnih razmerah.

BOJ PROTI MAMILOM

V Boliviji so v teku skupni nastopi posebnih bolivijskih in ameriških vojaških oddelkov za uničenje vrste skrivnih tovarn za predelavo kokaina v bolivijskih pragozdovih. Pri akciji sodeluje šest ameriških vojaških helikopterjev. Uničili bodo oporišča in delavnice prekupevalcev z mamili, ne pa samih nasadov, ker je to po mnenju bolivijskih oblasti zaenkrat neizvedljivo.

Drugače bo jeseni v Mehiki, kjer bo s krajevnimi oblastmi sodelovalo civilno osebje, ki ga bodo najele ameriške oblasti za upravljanje šestih letal. Z njimi bodo natrosili herbicide na nasade maka, iz katerega mehiški prekupevalci z mamili pridobivajo opij.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

»Il Territorio« - predstavili tudi v Tržiču

Pred dnevi so v dvorani občinske beneške palače v Tržiču predstavili dvojno, 16. in 17. številko revije »Il Territorio«, ki jo izdaja Javni večnamenski kulturni center s sedežem v Ronkah. Ta center vodi oziroma upravlja poseben konzorcij, v katerem so predstavniki vseh občin na območju Tržiča in predstavlja vsekakor zanimivo in do zdaj, kolikor nam je znano, tudi

Moč poezije

V soboto, 19. t.m., so se končali tridnevni večeri recitacij, ki jih je imel italijanski gledališki igralec Raf Vallone v stari štivanski cerkvi sv. Janeza Krstnika. Večere sta priredili tržaška turistična ustanova in italijansko kulturno društvo iz Devina. Vallone pa je vse tri večere nastopil s poldrugo uro dolgim programom pred polno cerkvijo.

Predstavil se je z izborom pesnikov, ki gre od grške pesnice Sapfo, preko Katula, Danteja, Petrarce, Leopardija do sodobnih pesnikov, Rimbauda, Rilkeja, Jesenina, Garcia Lorce, Imeneca, Montaleja, Quasimoda idr. Vendar, kar daje misliti, je predvsem dejstvo, kaj ljudi privabi, da tri dni napolni precej prostorno cerkev, da bi poslušalo poldrugo uro dolg program precej zahtevnih pesmi.

Gre za pojav, ki ga časopisi javljajo tudi od drugod in ne samo v Italiji. Pesniški večeri, recitacije privabljajo po vsej Evropi množice. Ljudje poslušajo klasike in recitatorje nagrajujejo z bučnimi aplavzi.

Kje so razlogi za ta pojav? Po našem mnenju je poezija individualna stvar. Ne zdi se nam pametno, da se kdo preobije tako izdatne duhovne hrane, kot jo lahko dajejo klasiki, pa čeprav je izbor tematsko izbran. Ena pesem, mogoče dve, če se dopolnjujeta, to je že dovolj za bogat premislek in poglobitev. In vendar na večeru v štivanski cerkvi, vsaj pri večini poslušalcev, ni bilo čutiti naveličanosti, in to gotovo ni bila le zasluga recitatorja. Očitno je bilo, da je občinstvo zanimala predvsem beseda. Sporočilo pesnikov.

Mislimo, da je vzrok za to mogoče v dejstvu, da je prav bistvena značilnost pesništva, mogoče še najbolj lirike, a tudi drugih pesniških zvrsti, da odkriva bralcu, a tudi poslušalcu ono resnico, ki jo sicer sluti, a je ne more ali ne zna izraziti. V izpovedih pesnikov pa se prepozna in z njihovo pomočjo osmišlja in si razlaga določene pojave. Poslušanje poezije je lahko tudi odlična priložnost, da se človek spet nauči poslušanja besede, da skuša in najde v besedi tudi drugačen, simbolični pomen, izraz duha in ne samo pragmatične informacije.

Nedvomno pa je vsega tega najlažje iskati pri klasikih, saj navadno ustvarjajo v preprostem in jasnem stilu, ki pa ima svojo veliko notranjo moč in intenzivnost.

V teh počitniških dneh, bi mogoče zato kazalo, da poiščemo kako zbirko naših pesnikov, ali mogoče lahko tudi čitanko naših otrok in iz nje preberemo pesem ali dve, da obogatimo našo notranjost z vtisi, ki jih vsakdanje življenje ne more dati, a so potrebni za usakogar. Ne živi se namreč samo od kruha!

edino takšno javno ustanovo, katere delokrog je dejavnost na kulturnem področju. Slovenska zamejska javnost je postala pozorna na ta center pred kakimi tremi leti, ko je poskrbel za izdajo lične knjižice, in sicer objavo besedila republiške ustave tudi v slovenskem jeziku, v odličnem prevodu dr. Marijana Bajca iz Trsta. Kot je povedal na predstavitvi v Tržiču prof. Rinaldo Rizzi, glavni urednik revije »Il Territorio«, se je pobuda Javnega večnamenskega kulturnega centra izkazala za posrečeno, saj je Knjižica postala takorekoč uspešnica, kajti pripadniki slovenske narodne manjšine so na ta način prvič lahko brali republiško ustavo v svojem materinem jeziku.

Zadnjo, dvojno številko revije »Il Territorio« je treba upravičeno smatrati za pravo pravcato monografsko delo, kajti njegova tematika je natančno določena: revija namreč obravnava izključno »slovensko prisotnost in kulturo v deželni družbi«, se pravi na ozemlju Furlanije-Julijske krajine.

Na predstavitveni slovesnosti v Tržiču je urednik Rinaldo Rizzi z upravičenim ponosom ugotovil, kako se prvič dogaja, da italijanska revija posveča tolikšno pozornost problematiki slovenske narodne manjšine, tako da je postala predmet njenega izključnega zanimanja.

O vsebini dvojne številke je nato spregovoril bivši dolgoletni dekan filozofske fakultete tržaške univerze prof. Giuseppe Petronio. Najprej je pohvalil zamisel večnamenskega kulturnega centra, zatem pa ugotovil, da iz objavljenih prispevkov v monografskem delu prihajajo jasno do izraza trije koncepti, oziroma tri gledanja na

problematiko slovenske narodne manjšine v Italiji.

Prvo pojmovanje je izrazito pravne narave in v tej zvezi govorimo o zaščiti slovenske manjšine. Drugi koncept sodi v okvir politike sožitja med večino in manjšino, tretji pa je po mnenju profesorja Petronia na še višji ravni, ker smatra narodno manjšino za bogastvo, ki koristi celotni družbi.

Naj še omenimo, da sta na predstavitvi spregovorila tudi odbornik za kulturo tržiške občine Sartori in predsednik goriške pokrajine prof. Cumpeta, ki je med drugim naglasil, kako je njegova uprava občutljiva na obravnavano tematiko, zaradi česar podpira prizadevanja za dosego globalne zaščite slovenske manjšine. Zato bodo monografsko delo — se pravi publikacijo »Il Territorio« predstavili jeseni tudi v Gorici.

S svojimi prispevki sodeluje v tej publikaciji kar 62 avtorjev, tako italijanskih kot slovenskih. Publikacija je bogato ilustrirana.

V Tržiču je spregovoril tudi profesor Darko Bratina, ki je prav tako avtor daljšega prispevka v reviji. Bratina je naglasil, kako prav ta dvojna številka revije »Il Territorio« dokazuje, kako se čedalje širši krog ljudi italijanske narodnosti in jezika pričinja zanimati za problematiko slovenske narodne manjšine oziroma za manjšinsko problematiko nasplošno. Vzporedno s tem pa se dogaja, je dejal Darko Bratina, da kaže takomenovana politična družba, se pravi tisti krog ljudi, ki je odgovoren za politično dogajanje, čedalje manj zanimanja za problematiko slovenske narodne manjšine v Italiji, oziroma za vprašanje njene globalne zaščite.

Zadnja številka revije »Il Territorio«, ki jo izdaja Javni večnamenski kulturni center s sedežem v Ronkah, je vsekakor silno pomembno delo, ki zasluži vso pozornost in ki bo gotovo izpolnilo koristno ter važno nalogo v širši tukajšnji stvarnosti.

Publikacija je naprodaj tudi v slovenskih knjigarnah v Trstu in Gorici. Stane 10.000 lir.

Brošura o Mirenskem Gradu pri Gorici

Format kot moderna turistična brošura, oprema kot elegantna kulturnozgodovinska monografija, vsebina kot vestna in izčrpna kronika: tako se očem že pri prvem listanju razodeva publikacija z naslovom »Mirenski Grad pri Gorici«. Za jasnost poskrbi še pojasnilo na zadnji strani: »Brošura je izšla ob stoletnici posvetitve prejšnje cerkve in ob posvetitvi sedanje cerkve leta 1986«. Skratka: okusno in jasno že na prvi pogled. Izdajatelj s to dvojno zaslugo je Misijonska družba na Mirenskem Gradu, konkretni pisci in oblikovalci pa so Anton Pust, Pavel Budin, Marko Vuk in Franc Bolta.

Na vprašanje, kaj lahko zremo iz brošure, bi lahko odgovorili: takorekoč vse. Na več kot 40 straneh je zabeleženo vse bistveno o Mirenskem Gradu v poltisočletnem časovnem loku od odkritja Amerike do današnjih dni. Pred bralcem je razgrnjeno vse, kar je bilo od samih začetkov tvarnega in duhovnega na tej vzpetini z eno najbolj priljubljenih Marijinih božjepotnih svetišč na slovenskem Zahodu. V tvarnem oziru je to sama cerkev, ki je šla skozi več obdobij prezidav in obnavljanj zlasti še v našem stoletju, ko sta na njej pustili rušilne sledove obe svetovni vojni. Pa še druge stavbe v neposredni soseščini spadajo v ta tvarni pregled, vse do sedanjega Doma duhovnih vaj, kjer se zbirajo preprosti verniki in znani umetniki, kjer je prostor in čas

za molitev pa tudi za načrtovanje duhovnih pobud v sodobnih potrebah verujoče Slovenije in njenega zamejstva. S tem pa smo že pri duhovnem pomenu Mirenskega gradu, ki ga brošura za minula stoletja opisuje kot »samotni kraj za srečanja z Jezusom«, za sodobnost pa kot »duhovno oazo«, dodatno poizlahnjeno s kulturo, predvsem glasbeno. Veliko prostora je v brošuri odmerjenega seveda tudi ljudem, ki so v tvarnem in duhovnem oziru vzdrževali svetišče na Mirenskem Gradu. To je dolga galerija puščavnikov, župnikov, misijonarjev, redovnic, pa škofov, ki so te kraje obiskovali in posvečali. Lepo je tudi prikazana navezanost ljudi iz okoliških vasi na to svoje svetišče: prav do današnjih dni segajo te korenine, vse do preprostih pevcev in dirigentov, seveda tudi čez sedanjo državno mejo.

Posameznim delom teksta se poznajo različne zapisovalske roke: enkrat se srečamo s širokim kulturnim zamahom, ki v nekaj odstavkih zajame duhovno bistvo in obzorje; spet drugič naletimo na marljivo natančen popis, ki ne pozabi celo na intonacijo in uglašenost posameznih zvonov. Mojsirski je opis posameznih postaj Križevga pota, ki ga je naslikal Tone Kralj v petdesetih letih. Brošura ima tudi kratek povzetek v italijanščini, za kar je poskrbel prof. Jožko Vetrh. Skratka: lepo delo, ki je avtorjem v čast in ponos.

Ob praznovanju sv. Cirila in Metoda

■ nadaljevanje s 3. strani

nimi očmi; zadovoljiv, če že apriori rečemo, da so pridni, ker so se lotili dela.

Prišli smo žal tako daleč, da moramo pohvaliti vsako dejavnost, ker je pač odraz požrtvovalnosti. Resne in neizprosne analize, zakaj je stanje tako, pa noče nihče napraviti, ker bi ga vsak lahko vtišal s frazo: »pa naredi ti bolje«. Prepričan sem, da se veliko zmognih ljudi izmika delu, ker ne najde v njem zadoščenja za porabljene ure učenja in vaj. Pravijo: »naše ljudstvo je preprosto«. Če pregledamo 40-letno nepretrgano delo naših šol, moramo ugotoviti, da je našo deželo preplavilo kar lepo število takomenovane inteligence. Ljudi, ki so končali višje šole ali celo univerzo.

Kje so ti ljudje? Kaj delajo? Zakaj ne prikočijo na pomoč svojim društvom? Res, da ne morejo biti vsi navdušeni za kulturno delo, vendar ker je to vitalno za našo narodno manjšino, bi si moral marsikdo šteti, da je njegova dolžnost poprijeti za delo.

Le malokje sem na naših odrih naletel na sožitje diletantov obeh spolov različnih starosti. Ali so bili zbrani sami starejši člani, ali sama mladina, še največje pa osnovno šolski mladež.

Često se organizatorji pritožujejo, da ne morejo spraviti skupaj niti toliko ljudi kot jih zahteva zasedba. Pri tem se malokdo vpraša če ti isti zbrani odgovarjajo dodeljeni jim vlogi.

Take neodgovornosti ne zasledimo pri nobeni drugi umetniški dejavnosti. Ljudi, ki niso večši petja ali so brez posluha, ne silimo v pevski zbor. Glasbenike, ki ne obvladajo svojega instrumenta, ne uvrščamo v glasbene formacije. Za oder pa je vsak sposoben. Res, da rabi oder tipološko različne ljudi in da je zunanji videz v marsičem odločilen, vendar to še ni vse. Kaj naj bi torej naredili tisti, ki so zadolženi za kulturno dejavnost pri naših društvih. Predvsem bi se morali pred vsako odločitvijo posvetovati z ljudmi,

ki se ukvarjajo s to umetnostjo. Mogoče bi v ta namen ne bilo odveč ustanoviti kak poseben odbor, ki naj načrtuje, zbira, popravlja in prireja tekste za vsesplošno uporabo.

Priznati moramo, da ločujejo našo skupnost različni interesi in starostne razlike. Igre, ki so veljale za zabavne pred 80 leti, so težko ohranile svežino do današnjih dni. To, kar je morda starejšim v zabavo, je za mlajšo generacijo že neprebavljivo.

Vse premalo mislimo na mladino, na njene potrebe. In tudi mladina ne pokaže nikakršnih želja, nikakršnih potreb. Kjer je še prisotna, vleče s starejšimi ta polomljeni voz diletantske dramatike brez navdušenja, le iz čuta dolžnosti, medtem ko bi morali v prvi osebi prevzeti marsikatero iniciativo.

Prevečkrat se mladina sramežljivo povleče na stran in čaka, naj drugi predlagajo, naj drugi naredijo. Vsakdo bi se moral čutiti poklicanega, da predlaga. Realizirajo pa se le tisti načrti, ki jih večina presodi, da so vredni realizacije. In kaj je vredno realizacije? Vsako delo nudi gledalcu nekaj tehtnega. V vsakem delu se skriva misel, ki jo je vredno odkriti. Iščimo dela, ki obravnavajo današnjega človeka z vsemi njegovimi tegobami in težavami, saj bomo po njem odkrili lepoto stvarstva.

Z veliko skrbjo gledam na današnje delovanje naših zamejskih diletantskih skupin in ugotavljam, kaj vse bi lahko naredili, da bi popestrili dejavnost in vdihnili duh časa, ki ga danes živimo. Vas, zamejski pesniki in pisatelji, čaka obubožena odrska literatura. Vaša dela čakajo diletanti odrske umetnosti in vsi prosvetarji. Posvetite del svojih energij tudi za to poslanstvo. Človek XX. stoletja naj spregovori sočloveku v luči vere, ki jih družijo.

Z nostalgijo se spomnim na predstave Slovenskega odra, na njegove nastope v tržaškem Avditoriju, na prireditve pri repentabski cerkvi.

Sprašujem se, kako je mogoče, da se je s smrtjo duhovnega vodje pretrgalo delovanje celotne skupine, da se ni našel kdo drug, ki bi nadaljeval po začrtani poti. Današnji praznik slovanskih apostolov sv. Cirila in Metoda nas uči, da bi bilo tudi za njiju udobneje živeti na rodni zemlji. Obadva bi lahko odklonila predlog bizantinskega cesarja Mihaela, ki ju je na prošnjo kneza Rastislava pošiljal k Moravanom. Šla sta in skušala narediti čimveč. Po njunem zgledu zgrabimo za delo. Naložimo si to žrtev v polni zavesti, da moramo, ker je potrebno.

Težko je soditi, katera molitev je Bogu dopadljivejša, prepričan pa sem, da ne bo nič manj učinkovita tista, ki bo z odra pričala o lepoti in nas duhovno izpopolnjevala.

—o—

SAMO PROPAGANDNO SREDSTVO!

Poljski delavski voditelj Walesa je označil amnestijo, ki jo je sprejel poljski parlament, kot zgolj propagandno sredstvo, ki ne bo koristilo političnim zapornikom. Dejansko bo zapustilo zapore kakih 20.000 jetnikov od skupnih 114.800, ni pa jasno, kaj bo s političnimi zaporniki, ki jih je po uradnih virih 189, po virih opozicije pa okoli 350.

Vsak primer političnih zapornikov bodo namreč pregledale sodne oblasti in pomilostitev podelile le v primeru, da bodo zagotovo lahko računale, da izpuščeni zapornik ne bo več delal proti državnemu ustroju.

Lani je bilo v Italiji skupno 295.990 porok. Cerkvenih porok je bilo 254.035, civilnih pa 41.955. Prve so t.i. konkordatarne poroke, ki imajo tudi civilne učinke, čeprav so sklenjene pred duhovnikom. Število porok se je v petih letih zmanjšalo za skoraj 30.000. Cerkvenih porok je bilo kakih 29.000 manj, civilnih porok pa približno 1000 več.

ga, kajti stranišče se je nahajalo v kotu dvorišča in ne v razredu.

Pred poukom smo vedno morali moliti za kralja Emanuela III. in kraljico Eleno, njegovo ženo ter hčerko črnogorskega vladike. Dučetu pa smo morali zapeti: »Duce tu sei la luce... kar pomeni Duče ti si naša luč. Mi, otroci slovenske matere, pa smo nekoliko spremenili besedilo in peli: »Duce ima glavo z buče... Ko se je učiteljica zavedla, da besede zvenijo nekoliko drugače, je vsa razkačena hotela vedeti, kaj pomeni. Nedolžno smo ji pojasnili, da to pomeni isto, le v nekoliko drugačni verziji. Toda nekdo ji je moral potem prevesti naše besedilo, zakaj drugi dan smo bili vsi tepeni z ravnalom po členkih in konicah prstov. Težjega osumljenca pa je učiteljica peljala kar v dvoriščno stranišče in mu potiskala glavo v straniščno luknjo.

Dva tedna je zatem preteklo, ne da bi peli Dučetu, molili smo le za kraljico in kralja. Tone Stančič pa je nadaljeval s polnjenjem črnilnikov, kajti bil je skoraj vsak dan zaprt za kako nacionalno pregreho. Da bi med nami razbila enotnost, je učiteljica začela postavljati iz naše srede neke stražarje, ki naj bi zapisovali (dokler je ona pletla ali čitala) tiste učence, ki niso držali rok na hrbtu, ki so šepetali ali kazali norce. Toda s stražarjem smo se dogovorili, da bomo vsi nagajali in tako onemogočili njen načrt. Reditelj ali »stražar«

je marljivo napisal na tablo vseh dvaintrideset imen in na kraju še njeno. Rjovenje se je začelo in »stražarju« je nategnila ušesa, v nas pa zalučala znane vzdevke in nam pokazala vrata. Veselo smo stekli domov, ker tako in tako nismo zamudili bogvečesa in muka nam je bila sedeti brez učenja. Starši pa so bili veseli, ker so nas potem porabili za delo na polju ali za na pašo.

Tone je bil večkrat v nevarnosti za svoje noge, ko je skakal skozi okno, zato smo na nek način prišli do ključa, da smo lahko z njim brez težav odpirali razred in na tak način osvobajali prijatelja, ki ga je učiteljica zapirala, tudi če ni bil »kriv«.

Vsi učenci, od prvenčkov pa do onih, ki so skoraj dovršili šolsko obveznost, so morali postati člani pomladka fašistične organizacije. Mlajši smo bili »Figli della lupa« (sinovi volkulje). Zakaj legenda pravi, da sta bila ustanovitelja Rima dvojčka Romul in Rem, zapuščen otroka, ki sta se preživela v gozdu, tako da sta sesala volkuljo.

Starejši učenci pa so bili vključeni v mladinsko društvo Balilla, imenovano po dečku »heroju«, ki si je upal zalučati kamen v sovražnike, ko je ta korakal po italijanski zemlji. Te izraze je prinesel na dan Mussolinijev fašizem in z njimi okrasil italijansko mladino, obenem z njo pa tudi nas, slovenske otroke, ki smo mu bili z deželo vred poklonjeni po prvi svetovni vojni.

Moj oče ni hotel prispevati za naše članstvo v tej organizaciji, ker se mu je upirala; pa tudi zaradi tega, ker ni imel denarja niti za to, da bi nas obul. Toda učiteljica me je ob vsakem prihodu v razred vprašala, če sem prinesla pet lir. Takrat pa je bilo to precej, saj bi mi oče s tem denarjem lahko kupil gumijaste škornje.

Nekega zimskega dne me je učiteljica podila iz šole domov. Da naj grem po denar, vendar se nisem premaknila s klopi; prvič zato, ker sem vedela, da oče ne bo dal denarja; drugič pa zato, ker je bilo zunaj skoraj do kolen zdrkalce, to je snega, ki je nasičen z vodo do take mere, da ne izgleda več sneg, pač pa težka vodeno-snežna masa. Ona pa me je zgrabila za lase in me potegnila k vratom. Bila so »duplana«, dvojna, da burja ni mogla skozi z našanjanjem snega, kadar je bil prhek. Zunanja vrata je zaklenila, notranja zaprla, tako da sem bila stisnjena v tem ozkem prostoru. Čeprav sem bila majhna in suha, saj so me klicali »mravlja«, je bil prostor zame preozek in brezzračen. Težko sem dihala in občutek sem imela, da me bo konec, če ne odpre vrat. Ne vem kako dolgo me je pustila, meni se je zdela cela večnost. Ko je čez čas le odprla notranja vrata, sem padla nezavestna na pod.

(Dalje)